

Olena Pelekhata

(Przykarpacki Uniwersytet Narodowy
im. Wasyla Stefanyka, Ukraina,
e-mail: olena.pelekhata@pnu.edu.ua)
ORCID: 0000-0002-5142-2137

STATUS JĘZYKA POLSKIEGO WŚRÓD UCZNIÓW UCZĄCYCH SIĘ W KLASACH Z JĘZYKIEM POLSKIM JAKO JĘZYKIEM NAUCZANIA (NA PRZYKŁADZIE IWANO-FRANKIWSKA, UKRAINA)

WSTĘP

Do 1939 roku Stanisławów (od 1962 roku – Iwano-Frankiwnsk) znajdował się w granicach II Rzeczypospolitej. Zgodnie z danymi statystycznymi znanego etnografa В. Кубійовича (stan na 1 stycznia 1939 roku) przed drugą wojną światową w Stanisławowie żyło 41,4% Żydów, 36,7% Polaków i 18% Ukraińców [Кубійович 1983]. Dzisiaj Iwano-Frankiwnsk jest wielkim centrum rejonowym zachodniej Ukrainy, często nazywanym „małym Lwowem”.¹ Miasto leży na ukraińsko-polskim pograniczu. Nieznana jest liczba mieszkańców, którzy obecnie zamieszkują Iwano-Frankiwnsk, ponieważ procesy ukrajinizacji w mieście nasiliły się po 1991 roku, kiedy Ukraina uzyskała niepodległość, a ostatni spis ludności w Ukrainie odbył się w 2001 roku [Łożyński 2011].

Dzięki programowi rządu polskiego, dotyczącemu wydawania Karty Polaka obywatelom innych krajów, w tym Ukrainy, można dokładniej oszacować wskaźniki określające liczebność mieszkańców polskiego pochodzenia. W związku z tym liczbę 1,9 tys. Polaków (obwód Iwano-Frankiwnski) z 2001 roku uważamy za zaniżoną.²

¹ Leżący na Pokuciu Iwano-Frankiwnsk (Stanisławów) był w międzywojennej Polsce stolicą województwa. Ponad jedną trzecią jego ludności stanowili Polacy. Po wojnie wszedł w skład radzieckiej Ukrainy, a w 1962 roku, podczas świętowania 300-lecia miasta, na cześć wybitnego ukraińskiego pisarza i poety Iwana Franki zmieniono jego nazwę na Iwano-Frankiwnsk. Do dziś żyje tu niewielka społeczność polska [https://polacynawschodzie.pl/miejscza/iwano-frankiwnsk-iwano-frankiwnsk-ukraina].

² <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/ivano-frankivsk/>

Poza tym niektórzy mieszkańcy jeszcze w 2001 r. bardzo bali się mówić o swojej narodowości, pamiętając również o możliwych prześladowaniach w totalitarnym państwie. Niektórzy ludzie nie umieli odróżnić pojęć *narodowość* i *obywatelstwo*. Biorąc pod uwagę program rządu Rzeczypospolitej Polskiej dotyczący Karty Polaka, można stwierdzić, że w Iwano-Frankiwsku mieszka obecnie około 2500 Polaków [Pelekhata 2021, 92].

W Liceum nr 3 w Iwano-Frankiwsku utworzono na potrzeby polskiej mniejszości narodowej klasy z językiem polskim jako językiem nauczania.³ Liceum nr 3 Iwano-Frankiwskiej Rady Miasta jest ogólnokształcącą szkołą państwową I–III stopnia, która prowadzi działalność oświatową na trzech poziomach kształcenia (podstawowym, średnim ogólnym i średnim profilowanym). Na wszystkich trzech poziomach nauka odbywa się w języku polskim i jest skierowana przede wszystkim do osób polskiego pochodzenia. Zgodnie ze *Statutem Szkoły* językiem komunikacji jest język ukraiński, dlatego na przerwach uczniowie rozmawiają po ukraińsku. Z dniem 25 lutego 2020 roku Ogólnokształcąca Szkoła Średnia nr 3 z polskim i rosyjskim językiem nauczania została przemianowana na Liceum nr 3 miasta Iwano-Frankiwsk. Taka zmiana nazwy jest związana z realizacją zapisów ustawy *O zapewnieniu funkcjonowania języka ukraińskiego jako państwowego w oświacie szkolnej*.⁴

Analizując ustawę *O zapewnieniu funkcjonowania języka ukraińskiego jako państwowego* po jej wprowadzeniu w 2019 roku, Nadia Gergało z Centrum Europy Wschodniej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zaznacza, że:

jest pierwszą ustawą uchwaloną od czasu odzyskania przez Ukrainę niepodległości, która prawnie wspiera i wzmacnia pozycję języka ukraińskiego w administracji publicznej, usługach, edukacji i mediach, chroni język państwowy, określa ramy i zakres jego stosowania, wprowadza również odpowiedzialność urzędników za brak znajomości języka [Gergało-Dąbek 2019, 5].

Nie ulega wątpliwości, że wprowadzenie ustawy *O zapewnieniu funkcjonowania języka ukraińskiego jako państwowego* do szkolnej oświaty było bardzo potrzebne. Zmiana nazwy na *Liceum nr 3* nie doprowadziła do zamknięcia klas z polskim językiem nauczania. Należy także zauważyć, że w wielu szkołach Iwano-Frankiwska na życzenie rodziców już ponad 10 lat temu wprowadzono nauczanie polskiego jako drugiego języka obcego (zamiast niemieckiego czy francuskiego) i liczba takich szkół z każdym rokiem się zwiększa.

³ *Statut Liceum*: <https://drive.google.com/file/d/1parAVYUG8Y-TXpp8mlqUK1ADESxJqAXz/view>.

⁴ Ustawa *O zapewnieniu funkcjonowania języka ukraińskiego jako państwowego* [„Wiadomości Rady Najwyższej Ukrainy” – Werchownej Rady] Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81]; *Закон визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2021 від 14.07.2021, Стаття 21. Державна мова у сфері освіти* [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>].

Wprowadzono do programu nauczania przedmiot „drugi język obcy – język polski”. Uczniowie od klasy 5. mają dwie godziny tygodniowo. Język polski zajmuje drugie miejsce co do intensywności nauczania, zaraz po języku angielskim [Pelekhata 2022, 95].

Niewątpliwie decydujące znaczenie co do wyboru języka polskiego jako drugiego obcego języka nauczania w szkołach miały czynniki społeczno-ekonomiczne w Ukrainie, które doprowadziły do masowej emigracji zarobkowej do Polski. Stąd ekonomiczna atrakcyjność języka polskiego jest przestanką dla rosnącej popularności wyboru Liceum nr 3 jako placówki edukacyjnej dla dzieci wśród mieszkańców Iwano-Frankiwska. W klasach z językiem polskim jako językiem nauczania mają prawo uczyć się uczniowie różnych narodowości.

1. CEL, MATERIAŁ BADAWCZY I METODYKA

Celem artykułu jest analiza wyników badań socjolingwistycznych (ankiet), które zostały przeprowadzone w 2019 roku w Iwano-Frankiwsku (Zachodnia Ukraina) wśród młodzieży szkolnej w wieku 12–17 lat, uczącej się w Ogólnokształcącej Szkole Średniej nr 3 z językiem polskim i rosyjskim jako językiem nauczania. Badania przewidywały analizę różnic co do określania statusu języka polskiego wśród uczniów polskiego pochodzenia i uczniów, którzy nie mają polskiego pochodzenia. Należy zaznaczyć, że obie grupy uczą się razem w klasach z polskim językiem nauczania. Aby osiągnąć cel badania, przeprowadzono ankietę wśród wszystkich uczniów (12–17 lat) w klasach z polskim językiem nauczania, a w następnym etapie dokonano podziału młodzieży na dwie grupy: na tych, którzy zadeklarowali swoje polskie pochodzenie, i na tych, którzy zaznaczyli brak polskiego pochodzenia. Ogółem zebrano 170 wypełnionych ankiet. Utworzono z nich dwie, nierówne pod względem liczebności, grupy – 42 uczniów (25%) zaznaczyło w ankiecie swoje polskie pochodzenie, 16 osób jest posiadaczami Karty Polaka, co oznacza, że tylko 9% uczniów miało udokumentowane polskie pochodzenie. Do drugiej grupy należy 128 uczniów (75%), którzy zadeklarowali w ankietach brak polskiego pochodzenia.

Ekonomiczna atrakcyjność języka polskiego w szkolnej oświacie Iwano-Frankiwska wciąż rośnie, dlatego masowe przeprowadzenie ankiet wśród uczniów z polskim językiem nauczania, a dokładnie w klasach, które zostały utworzone w celu nauczania osób z polskiej mniejszości narodowej, potwierdzałoby hipotezę o szybkim wzroście ekonomicznego statusu języka polskiego wśród dwóch grup młodzieży w wieku 12–17 lat, a dokładniej – z polskim pochodzeniem i bez niego. Wcześniej uważano, że czynnik ekonomiczny jest istotny tylko dla rodziców uczniów, dlatego niniejsze badanie miało na celu pokazanie różnicy w statusie języka polskiego dla dwóch grup młodych ludzi, którzy uczą się razem w jednej szkole.

Po zastosowaniu metody Barneya Glasera i Anselma Straussa [Glaser, Strauss 2009] przed rozpoczęciem badań miałam możliwość zmiany hipotezy. Aby przeprowadzić analizę statusu języka polskiego wśród uczniów klas z polskim językiem nauczania, zdecydowałam się na wybór metody ankietowej, dlatego że ankiety cechuje przewaga ze względu na brak potrzeby otrzymywania dodatkowej zgody rodziców każdego z dzieci. Wystarczająca była zgoda dyrekcji szkoły na przeprowadzenie ankiety wśród uczniów, dlatego inne zalety ankiet, takie jak oszczędność czasu, operatywność, możliwość uzyskania odpowiedzi od stosunkowo dużej liczby uczniów, nie miały zasadniczego znaczenia przy wyborze tej metody.

2. STAN BADAŃ SOCJOLINGWISTYCZNYCH

Badaniu języka polskiego w Ukrainie poświęcono wiele prac naukowych. Wśród nich należy wspomnieć analizę charakterystycznych cech funkcjonowania dialektów języka polskiego we Lwowie i w Tarnopolu [Kurzowa 2007; Rieger 2002, 2019]; analizę polskiego dziedzictwa kulturowego w donieckim i zaporoskim obwodzie w południowo-wschodniej Ukrainie [Krasowska 2012]; monograficzne badanie dotyczące polskiego towarzystwa kulturowego w Berdiańsku [Bonusiak, Suchomłynow 2008]. Monografia *Mowa polska na Bukowinie Karpackiej. Dokumentacja zanikającego dziedzictwa narodowego* to przykład gruntownego badania dziedzictwa kulturowego Polaków mieszkających na terytorium Bukowiny Karpackiej, której części należą do Ukrainy i Rumunii. Sytuację języka polskiego w Ukrainie analizuje w swoich licznych pracach Stanisław Dubisz, szczególnie w artykule *Sytuacja języka polskiego na Litwie, Ukrainie i Białorusi* [Dubisz 2015], a także Natalia Szumlańska [Szumlańska 2013]. Naukowe opracowania o terytorialnych i społecznych różnicach w funkcjonowaniu współczesnego języka polskiego w Ukrainie [Dzięgiel 2017]; o języku przesiedleńców z dawnych polskich województw II Rzeczypospolitej [Augustyniak-Żmuda 2020, 2021a, 2021b]; o sferach funkcjonowania języka polskiego w Iwano-Frankiwsku, elementach językowej biografii Polaków Iwano-Frankiwka [Pelekhata 2020, 2022] świadczą o znacznym zainteresowaniu naukowców problemami funkcjonowania języka polskiego w Ukrainie. Należy zaznaczyć, że w 2020 roku wyszła drukiem monografia autorstwa Павла Левчука na temat ukraińsko-rosyjsko-polskiej trójjęzyczności wśród Ukraińców, którzy nie mają polskiego pochodzenia. W monografii przeanalizowano badania przeprowadzone zarówno na terytorium Ukrainy, jak i w Polsce w latach 2015–2017 [Levchuk 2020].

We *Wstępie* do książki Павла Левчука *Trójjęzyczność ukraińsko-rosyjsko-polska Ukraińców niepolskiego pochodzenia* Władysław Miodunka pisze:

Tradycja uczenia się polszczyzny przez cudzoziemców niepolskiego pochodzenia – tradycja stara, bo 500-letnia, zaczynająca się w latach 20. wieku XVI i trwająca do dziś... Warto o tej tradycji przypominać, gdyż jest ona zjawiskiem nieuświadomianym przez Polaków, także

przez wielu językoznawców polskich, przekonanych, że polskiego uczą się za granicą tylko osoby polskiego pochodzenia [Levchuk 2020, 12].

Analizując status języka polskiego także wśród młodzieży niepolskiego pochodzenia, należy przytoczyć słowa W. Miodunki, który charakteryzuje obecny stan badań nad językiem młodzieży jako innowacyjny w glottodydaktyce [Miodunka 2016]. Badania te są utrudnione ze względu na to, że niełatwy jest kontakt z młodymi respondentami, którzy w dodatku nie zawsze wyrażają zgodę na branie udziału w ankietach, uznając je za stratę czasu.

Analizę problemu dotyczącego niewielkiej liczby prac poświęconych badaniom funkcjonowania języka polskiego jako obcego wśród uczniów poza granicami Polski przedstawiono w artykule Beaty Jędryki:

Współczesna glottodydaktyka polonistyczna jeszcze w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku koncentrowała się przede wszystkim na dorosłych użytkownikach języka polskiego jako obcego. Nieliczni językoznawcy podejmowali się prowadzenia badań stricte lingwistycznych wśród młodzieży posługującej się polszczyzną poza granicami Polski, a analizy języka dzieci należały do rzadkości [Jędryka 2022, 167].

Niewątpliwie na poziom zainteresowania naukowców problemami dotyczącymi funkcjonowania języka polskiego wśród młodzieży wielki wpływ miało wprowadzenie w 2017 roku egzaminu ze znajomości języka polskiego jako obcego dla osób w wieku 14–17 lat. Pojawiła się także potrzeba nauki języka polskiego i zdawania egzaminu certyfikatowego ze znajomości języka polskiego jako obcego – początkowo wynikała ona w dużej mierze ze względów ekonomicznych, które stały się przyczyną emigracji dorosłych obywateli Ukrainy do Polski. Bez wątplenia ekonomiczna atrakcyjność języka polskiego przyczyniła się do obniżenia statusu języka niemieckiego jako drugiego języka nauczania (obcego) po angielskim.

Kwestie funkcjonowania języka polskiego wśród młodzieży, która uczy się w szkołach z polskim językiem nauczania, przeanalizowano w pracach E. Dzięgiel [2020], Ł. Korol [2019], M. Zielińskiej [2011], K. Geben i M. Zielińskiej [2016]. Badaczki analizują sytuację socjolingwistyczną w szkołach ukraińskich z polskim językiem nauczania, które znajdują się we Lwowie, w Мостиському (Mościskach) obwodu lwowskiego, w Стрілецькому (Strzelczyskach), w Лановичах (Łanowiczach) obwodu lwowskiego, w Городку (Gródku) obwodu lwowskiego. Warto dodać, że Ewa Dzięgiel badała polsko-ukraiński bilingwizm wśród młodzieży ze wsi Стрілецьку (Strzelczyska), która leży jedynie 30 km od polskiej granicy i jest wręcz unikatowa – zamieszkuje ją 499 Polaków i zaledwie 5 Ukraińców.

Podstawę źródłową badań stanowią zarejestrowane w 2017 r. wywiady częściowo standaryzowane z 20 respondentami reprezentującymi dwa pokolenia: młodzież (14–16 lat) oraz najstarszych mieszkańców (66–86 lat). Zestawienie tych dwóch generacji pokazuje zmiany,

jakie zaszyły w badanym środowisku w ciągu ponad 70 lat od zakończenia II wojny światowej, gdy miejscowość znalazła się w granicach ZSRR. Badania prowadzą do wniosku, że polski jest językiem pierwszym strzelczan, ukraińskiego uczą się w wieku szkolnym (ich bilingwizm ma charakter sukcesywny) [Dzięgiel 2020, 1].

W pracy L. Korol przeanalizowano wyniki badań, dotyczących stosunku do języka polskiego i zachowania młodzieży (236 uczniów polskich szkół w Ukrainie), opisano sfery użycia języka polskiego, a także stosunek młodych ludzi do południowego wariantu dialektu języka polskiego na Kresach.

Młodzież ta jest bilingwalna i przywiązana do języka ojczystego. Młode pokolenie Polaków nie ma negatywnego stosunku do wariantu regionalnego polszczyzny południowokresowej, ale przekonane jest, że można go używać tylko w określonych sytuacjach komunikacyjnych (w kontaktach nieoficjalnych). Młodzi respondenci zdają sobie sprawę z odmienności tej polszczyzny. Ważne dla uczniów jest też utrzymanie tradycji narodowych i kościelnych [Korol 2019, 128].

W 2018 roku ukazała się monografia Marii Zielińskiej, która jest poświęcona zagadnieniom komunikowania się w języku polskim wśród jego użytkowników na terenach zachodnich obwodów Ukrainy. Dla wyżej określonej grupy dzieci i młodzieży jest właściwe, że wszyscy mają polskie pochodzenie i są świadomi swoich polskich korzeni, chodzą do sobotnich czy niedzielnych szkół, w których uczą się języka polskiego [Zielińska 2018]. O potrzebie zbadania leksykalnych kompetencji dzieci w wieku przedszkolnym, które mieszkają poza granicami Polski, na przykładzie porównania sytuacji w Ameryce i w Ukrainie, pisze Beata Jędryka [Jędryka 2022].

3. KONSTRUKCJA ANKIETY I INTERPRETACJA JEJ WYNIKÓW

Podczas opracowywania ankiety dla uczniów klas z polskim językiem nauczania w Szkole Ogólnokształcącej nr 3 wzięto pod uwagę kilka podstawowych wymogów, które pozwalają na otrzymanie odpowiedzi w kwestii statusu języka polskiego wśród uczniów polskiego i niepolskiego pochodzenia, ich stosunku do języka polskiego, sfer funkcjonowania języka polskiego w grupie wiekowej 12–17 lat. Miejszem przeprowadzenia ankiety była szkoła. Przed rozpoczęciem ankiety uzyskano od dyrekcji szkoły pozwolenie na jej realizację oraz zgodę nauczycieli języka polskiego na przeprowadzenie ankiety podczas lekcji. Należy zaznaczyć, że w każdej klasie z polskim językiem nauczania stale przebywa od dwóch do czterech nowych uczniów, którzy przeszli z innych szkół, w których nie uczyli się języka polskiego. Decydujący wpływ na budowę ankiety w obu językach miała *Ustawa o funkcjonowaniu w ukraińskim systemie oświaty języka ukraińskiego jako języka narodowego*.

Zgodnie ze *Statutem Liceum Nr 3* (w czasie prowadzenia badania – Szkoła Ogólnokształcąca Nr 3 z polskim i rosyjskim językiem nauczania) uczniowie z innych liceów, w których nie uczyli się języka polskiego, mają prawo korzystać z możliwości rozpoczęcia nauki w takich oddziałach niezależnie od klasy, do której zostali przypisani. Nowy uczeń może uczestniczyć w lekcjach języka polskiego przez cały semestr, a także ma prawo do obserwacji, słuchania i do bycia nieocentanym w danym semestrze. Uczeń jest zobowiązany do nadrobienia programu z zakresu języka polskiego w ciągu jednego semestru poprzez dodatkowe zajęcia z repetytorem – dopiero od następnego semestru jego wiedza jest poddawana ocenie przez nauczyciela. Warto podkreślić, że ze względu na ekonomiczną atrakcyjność języka polskiego lub z innych przyczyn rodzice zapisują dzieci do takich klas, myśląc, że język polski jest bardzo łatwy, dzięki czemu dziecko szybko dogoni rówieśników. Jednak sytuacja bywa skomplikowana. Dzieci już od pierwszej klasy uczą się języka z nauczycielami z Polski, to znaczy z etnicznymi użytkownikami języka polskiego (obecnie w Liceum Nr 3 jest zatrudnionych pięciu nauczycieli z ORPEG-u). Poziom przygotowania uczniów Liceum Nr 3 uznaje się za wysoki.

Opracowanie ankiety dla uczniów w wieku 12–17 lat nie było zadaniem łatwym, ponieważ w pytaniach trzeba było zawrzeć wiele informacji, a na sam proces ankietowania przeznaczono – po uzgodnieniu z dyrekcją szkoły – maksymalnie 15 minut lekcji języka polskiego. Ograniczenie czasu przeznaczonego na napisanie odpowiedzi aktywizowało spontaniczność podczas wypełniania ankiety przez uczniów, otwartość i brak możliwości zastanowienia się nad „prawidłowością” czy też „nieprawidłowością” udzielonych odpowiedzi. Nie było również czasu na przedyskutowanie pytań z kolegami z klasy. Ankiety przeprowadzali nauczyciele, którzy pracują w danej klasie i których znają uczniowie, co wyeliminowało ewentualny sprzeciw uczniów. Warunki, które panowały podczas przeprowadzania ankiet, skłoniły uczniów do udzielania szczerych i otwartych odpowiedzi. Przed rozdaniem ankiet nauczyciel prosił, aby uczniowie się nie rozpraszali i szybko odpowiadali, ponieważ trwa lekcja i nie ma wiele czasu na zastanowienie nad odpowiedziami.

Ze względu na fakt, że wszyscy uczniowie mieszkają w jednym mieście i uczęszczają do jednej szkoły, wprowadzając część ankiety, metryczka, która przewiduje zaznaczanie takich informacji jak wiek, płeć, zawód czy miejsce przeprowadzenia ankiety, zawierała tylko jeden parametr – wiek ucznia. Należy podkreślić, że przed przeprowadzeniem badań nie dysponowaliśmy statystykami co do liczby uczniów z polskim pochodzeniem. Dyrekcja szkoły przewidywała, że takich uczniów może być niewielu ze względu na trwające procesy migracyjne oraz fakt, że wiele dzieci polskiego pochodzenia już wyjechało z rodzicami w celu stałego zamieszkania na terenie Polski.

Pytania składające się na ankietę miały na celu optymalizację czasu potrzebnego na udzielenie odpowiedzi. Ankieta zawierała pytania zamknięte, półotwarte i otwarte. Składała się z trzech pytań (patrz: *Dodatek 1*). Na pytanie numer 1 „Dlaczego uczysz się języka polskiego?” uczniowie mogli wybrać kilka odpowiedzi oraz mieli możliwość dodania swoich przemyśleń i uwag, dla dopełnienia odpowiedzi w ankiecie. Należy podkreślić, że na pytanie numer 2 „Mój stosunek do języka polskiego” uczeń mógł wybrać tylko jedną z czterech wymienionych odpowiedzi. Pytanie numer 3 „Gdzie i z kim rozmawiasz po polsku?” przewidywało możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi. Z kolei zaznaczenie pierwszej odpowiedzi „Rozmawiam po polsku w domu” przewidywało jej dalsze doprecyzowanie: należało odpowiedź skonkretyzować i określić, z kim z rodziny uczeń porozumiewa się po polsku – z mamą, tatą, babcią czy dziadkiem. Jedna z odpowiedzi zawierała informacje o Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego⁵ ze względu na jego dużą rolę w rozpowszechnianiu języka polskiego w Iwano-Frankiwsku. Liczne aktywności Centrum, m.in. prowadzenie kursów języka polskiego oraz egzaminu certyfikatowego z języka polskiego jako obcego, szerzenie idei wolontariatu, organizacja różnych wydarzeń, np. Dnia polskiego kina, obchodów z okazji Dnia Konstytucji Trzeciego Maja, Święta Niepodległości, konferencji skoncentrowanych wokół dawnego Stanisławowa i wiele innych ciekawych przedsięwzięć, przyciągają uwagę wielu młodych ludzi nie tylko z miasta, lecz także z obwodu.

Po przeprowadzeniu ankiety wśród młodzieży w wieku 12–17 lat, która uczy się w Ogólnokształcącej Szkole Średniej Nr 3 w klasach z polskim językiem nauczania, co znajduje unormowanie prawne w *Ustawie o ochronie praw mniejszości narodowych*, zebrano 170 ankiet ze 171 rozdanych. 8 ankiet (około 5%) zostało odrzuconych, ponieważ okazały się niewypełnione albo wypełnione częściowo. Podczas analizy wyników wyodrębniono dwie grupy ankiet, które nazwano odpowiednio: grupa PP – na oznaczenie grupy osób, która zadeklarowała swoje polskie pochodzenie, w tym posiadanie Karty Polaka, i grupa NP – na oznaczenie osób, które zadeklarowały brak polskiego pochodzenia. Okazało się, że 42 uczniów (prawie 25%)

⁵ <https://www.ckpide.eu/pl/o-nas/misja-cele-i-zadania>; Realizacja misji Centrum odbywa się poprzez wykonywanie poszczególnych celów i zadań: 1. Wspieranie rozwoju środowiska polskiego w Ukrainie, a w szczególności w Iwano-Frankiwsku (d. Stanisławowie), poprzez animowanie działań zmierzających do aktywizacji społeczności oraz podnoszenie jej poziomu kulturalnego i obywatelskiego. 2. Promocja współczesnej Polski, jej kultury, historii, nauki oraz sukcesu polskich przemian po 1989 roku. 3. Wspieranie i rozwój europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. 4. Nauczanie języka polskiego w środowisku polskim i ukraińskim. 5. Troska o ochronę praw polskiej mniejszości narodowej w Ukrainie. 6. Wspieranie dążeń Ukrainy do uczestnictwa we wspólnotcie europejskiej. 7. Dbalność o dobre relacje między Polakami a Ukraińcami. 8. Wymiana, współpraca, ułatwianie wzajemnych kontaktów i relacji na rzecz rozwijania międzynarodowej wspólnoty młodzieży. 9. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych w Polsce i na Ukrainie, zainteresowanych wzajemną współpracą i wymianą doświadczeń. 10. Udział we współpracy polskich miast i regionów partnerskich Iwano-Frankiwka oraz obwodu iwanofrankiwskiego.

ze wszystkich 170 uczniów, którzy zostali poddani ankietowaniu, zaznaczyło w swoich ankietach polskie pochodzenie, natomiast spośród nich 16 uczniów (9%) ma Kartę Polaka, czyli ma udokumentowane polskie pochodzenie. Bez wątplenia taka liczba osób w różnym wieku szkolnym z potwierdzonym w dokumentach polskim pochodzeniem byłaby niewystarczająca do utworzenia szkoły z osobnymi klasami do nauczania osób należących do polskiej mniejszości narodowej. Stąd logiczny jest wniosek, że prawo nauki w takich klasach powinni mieć wszyscy chętni, niezależnie od swojego pochodzenia.

Należy podkreślić, że otrzymanie Karty Polaka przez osoby niepełnoletnie (*Ustawa o Karcie Polaka*, art. 15)⁶ bywa utrudnione, ponieważ wymaga się, aby chociaż jedno z rodziców tych dzieci miało Kartę Polaka. Jednakże nie każdy rodzic, wiedząc o swoim pochodzeniu, jest w stanie zdać egzamin ze znajomości polskiej kultury i historii w obecności konsula, przy niewystarczających umiejętnościach z zakresu języka polskiego. Sytuacja jest o tyle ciekawa, że bywa, iż tacy rodzice zapisują swoje dzieci do klas z polskim językiem nauczania, a potem sami mogą się uczyć języka polskiego od nich, aby w przyszłości zdać egzamin na Kartę Polaka. Wszystko to przy założeniu, że brakuje im czasu i środków na odpowiednie kursy. Biorąc powyższe pod uwagę, uważamy, że 26 nastolatków spośród 42 osób z polskim pochodzeniem, którzy nie potwierdzili w ankiecie posiadania Karty Polaka, otrzyma dokument potwierdzający ich przynależność do narodu polskiego w późniejszym czasie.

Analizując odpowiedzi wszystkich 170 uczniów (grupa PP i grupa NP) na pierwsze pytanie ankiety, dotyczące przyczyny wyboru nauki w klasach z polskim językiem nauczania, trzeba zaznaczyć, że 95 uczniów (56% całości) wybrało te klasy, ponieważ lubi się uczyć języków obcych, a 94 uczniów (55%) planuje wyjazd do Polski na naukę, co świadczy o wysokim statusie ekonomicznym języka polskiego wśród młodzieży. 52 uczniów (prawie 30% wszystkich ankietowanych) podkreśla konieczność nauki języka polskiego spowodowaną bliskością geograficzną z Polską. Ciekawy jest fakt, że tylko 61 uczniów (36% wszystkich ankietowanych grupy PP i grupy NP) wskazuje rolę rodziców przy wyborze nauki w klasach z językiem polskim. Niezaprzeczalnym dowodem ekonomicznej atrakcyjności języka polskiego wśród mieszkańców Iwano-Frankiwka jest to, że ponad jedna trzecia młodzieży omawia te kwestie w domu rodzinnym.

Uważamy, że do interpretacji wyników ankiet przeprowadzonych wśród młodzieży (42 uczniów, grupa PP), która już się uczy języka polskiego w szkole, niezbyt odpowiedni jest termin *język odziedziczony* (*успадкована мова*) na określenie statusu języka polskiego, ponieważ pierwszym kodem funkcjonalnym, służącym do komunikacji wśród takich dzieci, jest język ukraiński, język kraju, w którym się urodziły

⁶ <http://www.polskieustawy.com/print.php?actid=4057&lang=&adate=20210721>.

i mieszkają [Lipińska, Seretny 2021]. W wypadku terminu *język przodków* (*мова предків*), który zaproponowała Ewa Dzięgiel [Dzięgiel 2017] na określenie statusu języka polskiego wśród Polaków, którzy się urodzili za granicami Polski i tam mieszkają, uważamy, że jego znaczenie jest szersze i w związku z tym termin jest bardziej odpowiedni do wykorzystania w sytuacji, gdy w rodzinach uczniów grupy PP nie używa się języka polskiego z powodu jego nieznamości, to znaczy, że język nie jest *dziedziczony* przez młodych potomków. Dla takich rodzin język polski niesie silny ładunek emocjonalny, ponieważ jest językiem przodków, a dzieci o nim słyszą od dzieciństwa.

12 uczniów (29%) z grupy PP zaznaczyło w swoich ankietach, że rodzice wpływali na ich wybór szkoły. Rodzice w domu podkreślają zalety nauki w klasach dla polskiej mniejszości narodowej oraz jej wagę ze względu na polskie pochodzenie dzieci. Z kolei 49 uczniów (38%) z grupy NP wskazywało wpływ rodziców przy wyborze szkoły. Można zatem zaobserwować różnicę rzędu 10%, która świadczy o ekonomicznej atrakcyjności języka polskiego wśród dorosłych mieszkańców Iwano-Frankiwska. W pytaniu o stosunek do języka polskiego – 25 uczniom (około 60%) z grupy PP i 70 uczniom (55%) z grupy NP podoba się nauka języków obcych. Bez wątplenia język polski często wydaje się obcy, wtórny w stosunku do języka prymarnego – ukraińskiego w wypadku uczniów z grupy PP. Ponadto 12 uczniów (29%) z grupy PP i 52 uczniów (41%) z grupy NP zaznaczyło, że języka polskiego należy się uczyć, ponieważ Polska jest krajem sąsiedzkim. Swoją przyszłość wiąże z językiem polskim około 40 uczniów (95%) z grupy PP i 54 uczniów (42%) z grupy NP – zaznaczyli w swoich ankietach, że chcą wyjechać do Polski w celach edukacyjnych. Tak wysokie wskaźniki, dotyczące wyjazdu w przyszłości do Polski, świadczą o określonym statusie ekonomicznym języka polskiego dla obu grup młodzieży. Odpowiedzi uczniów na pytanie numer 1 pozwalają wysnuć wniosek, że dla grupy PP język polski ma status nie tylko języka odziedziczonego, języka przodków; również dla grupy NP ma on określony status ekonomiczny i jest językiem z wysokim statusem języka nauczania.

Pytanie numer 2, dotyczące stosunku do języka polskiego, przewidywało wybór przez uczniów tylko jednej odpowiedzi. Należy zaznaczyć, że język polski podoba się 40 uczniom (95%) z grupy PP i 88 uczniom (69%) z grupy NP. Po przeprowadzeniu wyliczeń dla wszystkich 170 osób okazało się, że 130 uczniom (76%) podoba się nauka języka polskiego. Interesujący jest fakt, że jedna osoba z grupy NP napisała dodatkowo, że język polski jest dla niej drugim językiem ojczystym. Ponadto 4 nastolatków (3%) z grupy NP napisało, że nie lubi się uczyć języka polskiego, bo jest trudny, a 29 uczniów (23%) z grupy NP wskazało, że jest im obojętne, którego języka obcego się uczą. W ankietach grupy PP nie było żadnych emocjonalnych komentarzy, ale 7 uczniów (15%) z grupy PP podkreśliło ekonomiczną atrakcyjność języka polskiego poprzez komentarz, że język polski będzie im

potrzebny, bo jest drogą do lepszego życia. Wynika z tego jasno, że w rodzinach tych uczniów, podczas rozmów z rodzicami, kwestia wysokiego statusu ekonomicznego języka polskiego jest często podejmowana. Ogólnie język polski podoba się większości uczniów grupy PP i grupy NP. Zdecydowanie negatywne reakcje w stosunku do języka polskiego, jak zaznaczono powyżej, znalazły się w ankietach tylko 4 uczniów (3%) grupy NP.

Analiza odpowiedzi na pytanie nr 3, dotyczące możliwości komunikowania się w języku polskim poza murami szkoły, wykazała, że 8 uczniów (19%) grupy PP ma ograniczony kontakt rzeczywisty z językiem przodków, to znaczy, że ci nastolatki nie wykazują jeszcze świadomej potrzeby komunikacji w języku polskim. Można założyć, że identyfikacyjna funkcja języka przodków nie jest zaprezentowana w należyty sposób w wypowiedziach 8 uczniów, którzy mimo to zadeklarowali polskie pochodzenie. Ponadto 95 uczniów (74%) grupy NP zaznaczyło, że rozmawia po polsku tylko podczas lekcji w szkole. Po przeanalizowaniu odpowiedzi obu grup uczniów okazało się, że 103 nastolatków (61%) mówi po polsku wyłącznie podczas lekcji języka polskiego. Bez wątplenia w lwano-Frankiwsku można przy pewnym wysiłku znaleźć możliwość komunikowania się w języku polskim [Pelekhata 2020], należy bowiem podkreślić, że 29 uczniów (69%) grupy PP i 34 uczniów (27%) grupy NP przychodzi regularnie do Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego. O chodzeniu do kościołów napisało 16 uczniów (38%) grupy PP i 13 uczniów (około 11%) grupy NP. Możliwość komunikowania się w języku polskim z sąsiadami została zaznaczona w odpowiedziach tylko 5 uczniów (około 12%) grupy PP. Interesujące, że 28 uczniów (67%) grupy PP rozmawia w domu po polsku, co świadczy o statusie języka polskiego jako języka odziedziczonego. Ponad połowa uczniów tej grupy podkreśliła, że rozmawia w domu po polsku z babcią, a w drugiej kolejności z mamą i tatą. Z kolei 34 uczniów (27%) grupy NP również rozmawia w domu po polsku, co świadczy o statusie ekonomicznym języka polskiego dla tych nastolatków, ponieważ są „bezpłatnymi korepetytorami” języka polskiego dla swoich rodziców. Podsumowując, poza szkołą w języku polskim komunikuje się ponad 81% uczniów, którzy zadeklarowali swoje polskie pochodzenie oraz 26% uczniów bez polskiego pochodzenia. Najwięcej uczniów wykorzystuje możliwość komunikowania się w języku polskim w Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego, a także w rodzinie i kościele.

4. PODSUMOWANIE I PERSPEKTYWY BADAWCZE

Wzrost statusu ekonomicznego języka polskiego, szczególnie w zachodnich regionach Ukrainy, można określić nie tylko poprzez czynniki społeczno-ekonomiczne, ale również poprzez wzrost jego roli poznawczej, komunikacyjnej i identyfikacyjnej we współczesnym, wielokulturowym świecie.

Młodzież polskiego pochodzenia (grupa PP), która uczy się w klasach z polskim językiem nauczania, marzy o wyjeździe do Polski w celach edukacyjnych (95% uczniów), to znaczy wiąże swoją przyszłość z krajem przodków. Dla jednej trzeciej uczniów grupy PP język polski ma określony status języka odziedziczonego, dla większości innych uczniów język polski ma określony status ekonomiczny, a język polski ma z kolei wysoki status jako nauczany drugi język obcy.

Młodzież niepolskiego pochodzenia (grupa NP), która uczy się w klasach z polskim językiem nauczania, również pragnie wyjechać do Polski w celach edukacyjnych (42% uczniów), widzi swoją przyszłość w kraju emigracji. Język polski ma dla grupy NP określony status ekonomiczny oraz wysoki status jako drugi język obcy.

Porównanie dwóch grup uczniów, tj. grupy PP (uczniowie z polskim pochodzeniem) i grupy NP (uczniowie bez polskiego pochodzenia) ukazało prestiż języka polskiego wśród wszystkich mieszkańców Iwano-Frankiwska. Powszechne wśród mieszkańców Iwano-Frankiwska przekonanie, że większość uczniów, którzy uczyli się w wymienionych klasach Ogólnokształcącej Szkoły Średniej Nr 3 (dziś Liceum Nr 3) ma polskie pochodzenie i jest posiadaczem Karty Polaka, nie potwierdziła się.

Znaczący wpływ na podwyższenie atrakcyjności ekonomicznej języka polskiego, jego komunikacyjnej, poznawczej i identyfikacyjnej roli w Iwano-Frankiwsku ma Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego, do którego regularnie przychodzi młodzież obu grup. Pewien wpływ na podwyższenie statusu języka polskiego jako języka komunikacji w sferze religijnej (dla grupy NP) i jako języka przodków (dla grupy PP) ma Kościół rzymskokatolicki. Status języka polskiego jako języka rodzinnej komunikacji, języka odziedziczonego, ma miejsce w odniesieniu do grupy PP, natomiast język polski w komunikacji rodzin uczniów z grupy NP ma jedynie status ekonomiczny.

W dalszej perspektywie planujemy przeprowadzenie ankiet wśród uczniów w kategorii wiekowej 15–17 lat we wszystkich szkołach Iwano-Frankiwska, w których uczy się języka polskiego, a także we wszystkich miastach regionalnych obwodu Iwano-Frankiwskiego (Верховина, Калуш, Коломия, Косів, Надвірна – Werchowyna, Kalusz, Kołomyja, Kosiw, Nadwirna). Mamy zamiar przygotować ankiety w Liceum Nr 3, aby określić, czy na status języka polskiego wśród uczniów w wieku 12–17 lat wpłynął czas pandemii COVID-19 w związku z tym, że granice były zamknięte i z tego powodu wybór Polski jako kraju dalszej nauki stał się na pewien czas utrudniony.

Bibliografia

- G. Augustyniak-Żmuda, 2020, *Przełączanie kodów (code switching) w mowie przesiedleńców z województwa tarnopolskiego i stanisławowskiego mieszkających w regionie lubuskim*, „Socjolingwistyka” t. 34, s. 261–273; <https://doi.org/10.17651/SOCJOLING.34.16>
- G. Augustyniak-Żmuda, 2021a, *Różnorodność językowa przesiedleńców z dawnych wschodnich województw II Rzeczypospolitej: Fonetyka*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 56; <https://doi.org/10.11649/sfps.2575>
- G. Augustyniak-Żmuda, 2021b, *Wpływ biografii językowej na idiolekt. Mowa przesiedleńców z Tarnopolszczyzny, mieszkających w regionie lubuskim*, „Język Polski” rocznik C1, z. 4; <https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/110>
- E. Babbie, 2009, *Podstawy badań społecznych*, tłum. W. Betkiewicz, Warszawa. Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku; <https://www.ckpide.eu/pl/o-nas/misja-cele-i-zadania>
- S. Dubisz, 1997, *Język polski poza granicami kraju – wstępne informacje i definicje* [w:] S. Dubisz (red.), *Język polski poza granicami kraju*, Opole, s. 13–46.
- S. Dubisz, 2015, *Sytuacja języka polskiego na Litwie, Ukrainie i Białorusi* [w:] I. Bundza, J. Kowalewski, A. Krawczuk, O. Sływyski (red.), *Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: Przeszość i współczesność. Praca zbiorowa z okazji dziesięciolecia Katedry Filologii Polskiej Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki*, INKOS.
- S. Dubisz, 2022, *Ciągłość rozwoju języka polskiego*, „Poradnik Językowy” z. 1 (zeszyt specjalny), s. 15–33.
- E. Dziegiel, 2017, *Odmiany terytorialne i społeczne współczesnego języka polskiego na Ukrainie*, „LingVaria” nr 2(24); <https://doi.org/10.12797/LV.12.2017.24.13>
- E. Dziegiel, 2020, *Dwujęzyczność polsko-ukraińska w Strzelczyskach na Ukrainie (na przykładzie młodzieży i najstarszego pokolenia)*, „Socjolingwistyka” t. 34, s. 245–260; <http://dx.doi.org/10.17651/SOCJOLING.34.15>
- K. Geben, M. Zielińska, 2016, *Sytuacja socjolingwistyczna a kompetencja leksykalno-słotwórcza młodzieży ze szkół polskich z Solecznik (Litwa) i Gródka (Ukraina)*, „Prace Filologiczne” t. LXIX, s. 155–168.
- N. Gergało-Dąbek, 2019, *Pierwsza w niepodległej Ukrainie ustawa o języku ukraińskim*, „Analizy/ Społeczeństwo” nr 23; <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0730/133621-cew-analiza-nr23.pdf>
- B. Glaser, A. Strauss, 2009, *Odkrywanie teorii ugruntowanej. Strategie badania jakościowego*, tłum. M. Gorzko, Kraków.
- B.K. Jędryka, 2022, *O potrzebie badania kompetencji leksykalnej dzieci w wieku wczesnoszkolnym w dydaktyce języka polskiego za granicą (na przykładzie Stanów Zjednoczonych i Ukrainy)*, „Poradnik Językowy” z. 1 (zeszyt specjalny), s. 167–195.
- H. Karaś, 2015, *Odrodzenie polszczyzny czy jej zanik?: O sytuacji języka polskiego na dawnych Kresach Wschodnich*, „Poradnik Językowy” z. 8, s. 8–35.
- Ł. Korol, 2019, *Narodowo-kulturowa i językowa tożsamość uczniów polskich szkół na Ukrainie*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” t. LXVII; <https://doi.org/10.26485/RKJ/2019/67/9>
- H. Krasowska, 2012, *Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie*; <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1077>

- H. Krasowska, M. Pokrzyńska, L.A. Suchomłynow, 2018, *Świadectwo zanikającego dziedzictwa: Mowa polska na Bukowinie: Rumunia-Ukraina*; <https://hdl.handle.net/20.500.12528/625>
- Z. Kurzowa, 2007, *O sytuacji społeczno-językowej Polaków na Wschodzie* [w:] Z. Kurzowa, *Ze studiów nad polszczyzną kresową. Wybór prac*, Kraków, s. 81–94.
- P. Levchuk, 2019, *Ukrainian, Polish and Russian trilingualism among Ukrainians of non-Polish origin living in Poland*, „Cognitive Studies | Études cognitives” 19, article 1988; <https://doi.org/10.11649/cs.1988>
- P. Levczuk, 2020, *Trójjęzyczność ukraińsko-rosyjsko-polska Ukraińców niepolskiego pochodzenia*, „Nowe w Glottodydaktyce. Studia lingwistyczne i pedagogiczne” nr 5, Kraków.
- E. Lipińska, A. Seretny, 2012, *Między językiem ojczystym a obcym. Nauczanie i uczenie się języka odziedziczonego na przykładzie szkolnictwa polonijnego w Chicago*, Kraków.
- W. Miodunka, 2016, *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy*, Kraków.
- O. Pelekhaty, 2020, *The current status of the Polish language in Ivano-Frankivsk (formerly Stanislaviv)*, „Cognitive Studies | Études cognitives”; <https://doi.org/10.11649/cs.2272>
- O. Pelekhaty, 2022, *Elementy biografii językowych przedstawicieli polskiej mniejszości narodowej na pograniczu: Iwano-Frankiwsk (dawny Stanisławów)*, „Poradnik Językowy” z. 1 (zeszyt specjalny), s. 89–108.
- J. Rieger, 2002, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku: cz. 1. Stan i status polszczyzny: Gwary polskie w Lwowskim, na Tarnopolszczyźnie i na Podolu*, Warszawa.
- J. Rieger, 2019, *Język polski na Kresach*, Warszawa.
- N. Szumlańska, 2013, *Sytuacja języka polskiego na Ukrainie*, „Poradnik Językowy” z. 8, s. 33–48.
- A. Zielińska, 2013, *Mowa pogranicza. Studium o językach i tożsamościach w regionie lubuskim*, Warszawa.
- M. Zielińska, 2011, *Rola polszczyzny w życiu młodych użytkowników języka polskiego na Ukrainie Zachodniej* [w:] I. Kotuna, P. Nowak (red.), *Język. Komunikacja. Informacja. Polityka językowa w Europie Środkowo-Wschodniej*, t. 6, Poznań, s. 127–134.
- Закон України, *Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин* („Відомості Верховної Ради України” (ВВР) 2003, N 30, ст. 259); <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> [dostęp: 29.12.2021].
- Закон України, *Про забезпечення функціонування української мови як державної*, („Відомості Верховної Ради” (ВВР) 2019, № 21, ст.81) (закон визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2021 від 14.07.2021)ст. 21. Державна мова у сфері освіти; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [dostęp: 29.12.2021].
- <https://school3.if.ua/roboata-shkolu/navchlna-roboata/batkam/umovi-vstupu.html> [dostęp: 29.12.2021].
- M. Zelінська, 2018, *Комунікативна компетенція молодих носіїв польської мови західних областей України*, Дрогобич.
- В. Кубійович, 1983, *Етнічні групи південно-західної України (Галичини) на 1.1. 1939*, Wiesbaden.
- Р. Лозинський, 2011, *Етнічний склад населення Івано-Франківська у другій половині ХХст. (історико-географічний аналіз)*, «Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Географія” 39, с. 231–236.

ANEKS. ANKIETA

Proszę podkreślić swój wiek – 12 lat, 13 lat, 14 lat, 15 lat, 16 lat, 17 lat

1. Dlaczego uczysz się języka polskiego? (Чому ти вчиш польську мову?)

- 1) Tak zdecydowali moi rodzice (Так вирішили мої батьки)
- 2) Lubię uczyć się języków obcych (Люблю вчити іноземні мови)
- 3) Polska jest sąsiadem Ukrainy, dlatego konieczna jest znajomość języka państwa sąsiedniego (Польща є сусідом України. Тому є необхідність вивчення мови сусідньої держави)
- 4) Planuję wyjechać na studia do Polski (Планую поїхати на навчання до Польщі)
- 5) Jestem polskiego pochodzenia (posiadam Kartę Polaka) (Я маю польське походження (Карту поляка))

2. Jakie jest Twoje nastawienie (stosunek) do języka polskiego? (Як ти ставишся до польської мови?)

- 1) Język polski podoba mi się. Jest podobny do ukraińskiego (Napisz inne powody, jeśli podoba Ci się język polski) (Польська мова мені подобається. Вона подібна до української. Напиши інші причини, якщо тобі подобається польська мова)
- 2) Język polski nie podoba mi się. Jest skomplikowany i trudny do nauczenia (Польська мова мені не подобається. Вона є складна і важка у вивченні)
- 3) Język polski jest mi obojętny. Uczę się go, bo jest w programie nauczania (Польська мова не викликає в мене емоцій. Я вчу її, бо вона є в програмі)
- 4) Napisz, jakie jest Twoje nastawienie, stosunek do języka polskiego, jeśli nie wybrałeś(aś) żadnej z odpowiedzi (Напиши, як ти ставишся до польської мови, якщо ти не вибрав (ла) жодної з зазначених відповідей)

3. Gdzie lub z kim rozmawiasz po polsku? (Де і з ким ти розмовляєш польською мовою?)

- 1) Rozmawiam po polsku w domu (z mamą, tatą, babcią, dziadkiem). – Podkreśl, z kim rozmawiasz po polsku (Розмовляю польською вдома – з мамою, татом, бабцею, дідусем. – Підкресли, з ким розмовляєш польською)
- 2) Rozmawiam po polsku z sąsiedami (Розмовляю польською з сусідами)
- 3) Rozmawiam po polsku w kościele (Розмовляю польською в костелі)
- 4) Rozmawiam po polsku w Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego (Розмовляю польською в Центрі польської культури та європейського діалогу)
- 5) Rozmawiam po polsku tylko na lekcjach języka polskiego i literatury polskiej (Розмовляю польською виключно на уроках польської мови та польської літератури)

Z języka ukraińskiego tłumaczyła Aleksandra Samadowa.

Status języka polskiego wśród uczniów uczących się w klasach z językiem polskim jako językiem nauczania (na przykładzie Iwano-Frankiwka, Ukraina)

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badania socjolingwistycznego, przeprowadzonego w 2019 roku wśród młodzieży polskiego i niepolskiego pochodzenia, która uczy się razem w klasach przeznaczonych dla polskiej mniejszości narodowej w Ogólnokształcącej Szkole Średniej Nr 3 (obecnie Liceum Nr 3) w Iwano-Frankiwsku (dawnym Stanisławowie). Przeprowadzono 170 ankiet dotyczących statusu języka polskiego wśród młodzieży w wieku 12–17 lat, która uczy się w klasach z polskim językiem nauczania. Zgodnie ze statutem szkoły w tych klasach mają prawo uczyć się także uczniowie, którzy nie mają polskiego pochodzenia. Dla grupy uczniów polskiego pochodzenia – 42 uczniów (25% od ogólnej liczby ankietowanych) – język polski ma status języka odziedziczonego, języka przodków, a także status ekonomiczny, język polski jest powiązany z nauką w przyszłości i życiem w Polsce. Dla grupy uczniów niepolskiego pochodzenia – 128 uczniów (75% od ogólnej liczby ankietowanych) – język polski ma status ekonomiczny i status języka polskiego jako drugiego języka obcego nauczania; około 40% tych uczniów wiąże swoją przyszłość z emigracją do Polski.

Słowa kluczowe: język polski w Ukrainie – status języka polskiego – uczniowie polskiego i niepolskiego pochodzenia – metody ankietowania – badania socjolingwistyczne.

Status of the Polish language among pupils learning in classes with Polish as the language of instruction (on the example of Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Summary

This article presents the results of a sociolinguistic survey of 2019 conducted among the youth of Polish and non-Polish descent studying together in classes dedicated to the Polish national minority in the 3rd Upper-Secondary School in Ivano-Frankivsk (formerly: Stanyslaviv). The survey was composed of 170 questionnaires concerning the status of the Polish language among the youth aged 12–17 studying in classes with Polish as the language of instruction. Under the statute of the School, pupils of non-Polish descent may also study in such classes. For the group of pupils of Polish descent, i.e. 42 pupils (25% of the total number of respondents), Polish has the status of an inherited language, the language of ancestors, and the economic status, Polish is associated with studying and living in Poland in the future. For the group of pupils of non-Polish descent, i.e. 128 pupils (75% of the total number of respondents), Polish has the economic status and the status of Polish as a second foreign language of instruction; around 40% of the pupils intend to emigrate to Poland in the future.

Keywords: Polish language in Ukraine – status of the Polish language – pupils of Polish and non-Polish descent – survey methods – sociolinguistic research.

Trans. Monika Czarnecka